

Možnost 167

© Sh 2025

puzzle je podvod

zima 2025
(Sh)

Obsah:

Řeč	3
Stříhy	5
Houpačka	7
Proč	8
Leckdo	9
Prearchitektura	10
Avízo	12
Ztroskotání	14
Privilegia	15
Příloha:	
Královna cínových vln	23

Slova nejsou jako skládačka puzzle. Vyplňují významová pole a utvářejí v nich oporu. A hodnotově? Studený je studený jako psí čumák, to je negativní. Ale pivo musí být studené. Teplý je pelech – není nad něj, ale teplý je běžné označení pro někoho, kdo není normální, je homosexuální. Prima rád, říká Azazelo v Mistrovi a Markétce a to je zcela kladné a toto slovo nemá negativum, jen stejný Azazelo říká, že nejsou ryby druhé jakosti. Prima je první, to může být pro někoho cílem, čímsi úžasným, ale prima jako třída je „teprve“ první třída.

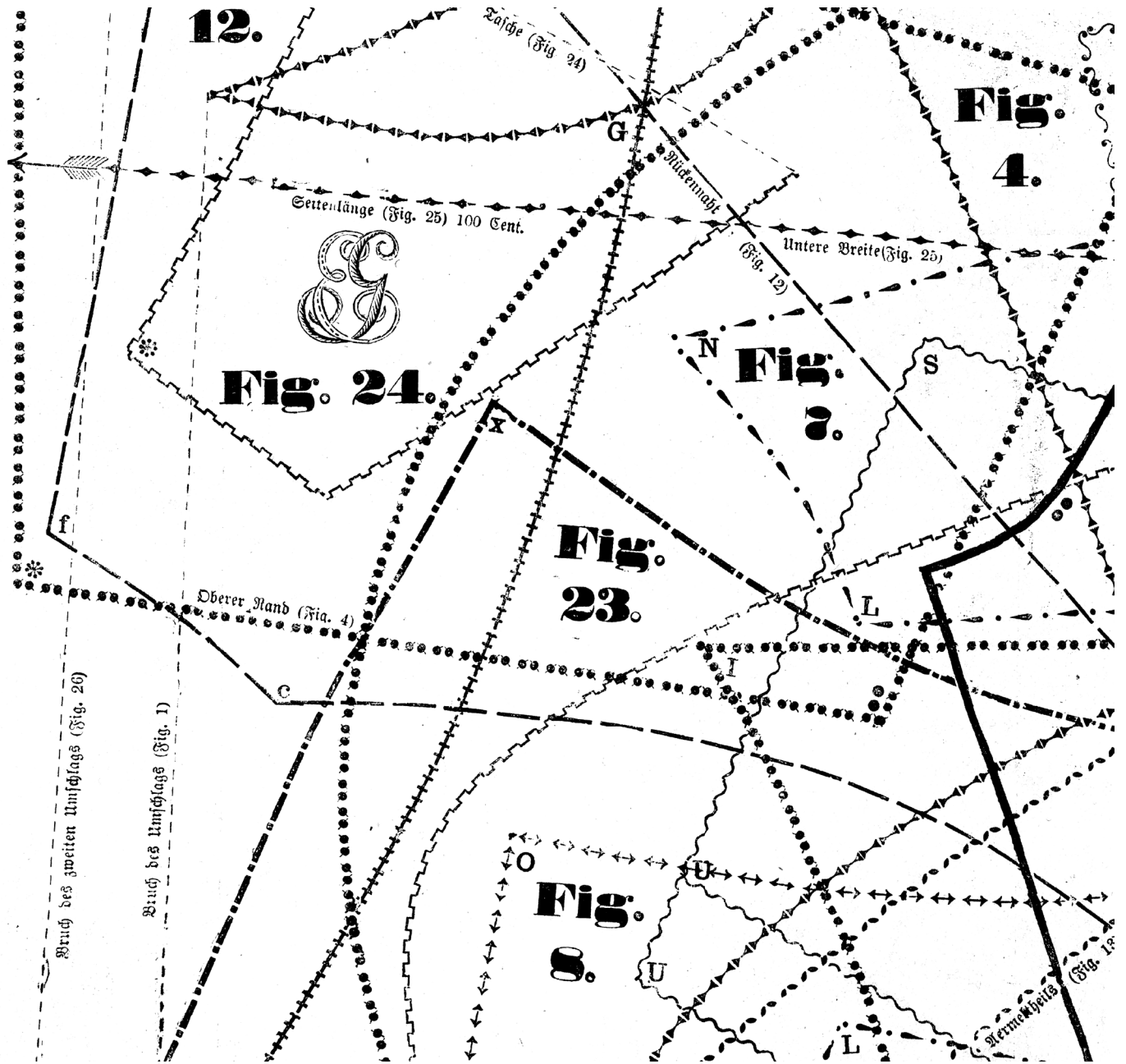
Řeč je krásná pro ty, kdo ji vnímají jako dar, jako cosi blízkého – a snaží se ji používat v tom, co nabízí, co rozehrává, v čem se nabízí k tomu, co má být vysloveno.

Milá Mlado,

Jarmila mi vyprávěla o vaší rozmluvě o řeči a slovech, které nemají pozitivní tvar: nevrlý, nerudný atd.

Snad to kdysi protiklad mělo, ale nepoužívá se.

Ono je to složitější. Sugerovalo by to, že jsou jen hodnotové protiklady, nanejvýš hodnotová škála – ale slova vyjadřují složitější vztahy. Kultura je hodnotově

mnohotvárná, slova naplňují a vytvářejí pevnější oporu v tomto (kulturním) významově nezjednodušitelném poli. Nejde v něm o nějak jednoduché hodnotové protiklady. Řeč je krásná pro ty, kdo ji vnímají jako dar a snaží se ji využívat v tom, co nabízí. A ti, kdo chápou řeč jako popsateľnou strukturu? Dobře jim tak.

Měj se dobře a raduj se z řeči!

Již dlouho jsem se hned na začátku (čehokoli) proti ničemu nevymezil. Nemám pro to žádný závažný důvod, ale tentokrát jsem to v Možnosti udělal. Jen proto, abych čtenáře překvapil? Jistě nikoli. Fascinovaly mne totiž stříhy, a pamatuji si, jak je maminka propichovala špendlíkem a upravovala podle velikosti: stříhy jsou totiž něco zcela jiného než hloupé skládačky – musí se to s nimi umět. Časopis Možnost se významově opírá o stříhy – o koncepty, které pracují s konkrétními tvary, ale nejsou to „plány“! Jde o podklady pro toho, kdo musí sám vytvořit konkrétní ušité oblečení pro danou postavu. Konkrétní řešení pro danou situaci.

Pamatuji si maminku, jak si občas nějaký díl stříhu propíchala špendlíkem do „papíru na stříhy, takového hebkého papíru, který měla stočený ve velkých arších. Pak pospojovala vpichy, jako když jsme dělali v dětském časopisu obrázků podle teček s čísly. Ale leckdy jen položila papír vedle stříhu, překreslovala od oka a tu a tam něco ubrala a nebo později přidala, jak jsme rostli.

Kdejaký intelektuál má jasno o tom, co je to koncept a projekt, a o tom, jak se v projektu musí v technickém výkresu přesně popsat každá součástka, z níž bude budoucí celek složen, vč. určení vlastností toho či onoho materiálu.

Cha cha. Už jako modelář jsem měl od technologa výkresy barevně dotvořené do podoby „střihů“ a konkrétní velikosti pomocných tvarů a konstrukcí byly zcela na mně – na mém vlastním odhadu a zkušenosti se slévači – protože modely a jaderníky musely „leccos vydržet“, slévači se s nimi rozhodně nemazali a když šel model z písku „ztuha“, pomáhali si dost často palicí.

Viděl jsem švadleny, které nepotřebovaly žádný střih, mrkli sena člověka, tu a tam něco na člověku změřily krejčovským metrem a pak stříhaly na látce, aniž by použili krejčovskou křídu. (Nejvíc se mi líbila ta modravá) Když někdo vzal nůžky na látku, na které nebyly ty modravé čáry, jen jsem tajil dech, aby tu látku nezkazil. Neviděl jsem, že by se to stalo. Vznik věcí se může řídit vztahem k tomu, co má být. A je to tady. Dostal jsem se ke svému klíčovému tématu z druhé strany.

Měl by to znát každý řemesník: měl by mít představu o tom, co má vzniknout dřív, než vezme do ruky jakýkoli nástroj. A měl by to vlastně znát každý člověk, který se o cokoli snaží: dát tomu, co vzniká, dostatek prostoru.

Houpačka, něco zdánlivě tak jednoduchého. Pamatuji si, že nejdřív mne houpala máma. Taky se mohu nohama dostrkat až tam, kde ještě dosáhnou na zem a pak se pustit. To ano. Ale nic jsem nechápal, i když jsem to viděl: jak to, že se mohu rozhoupat sám? Je to nějaké kouzlo?

A pak jsem se to naučil, jako mnozí, ale nepustilo mne to a dodnes je to vše pro mne otázkou. Visím v klidu, sedím na houpačce – nic se neděje – a najednou se rozhoupu. No řekněte, není to podivné?

(Vy, fyzikové a technici, kteří mi cosi chtějí vysvětlovat o změně polohy těžiště, smějí se, že je to bagatelní, vy jste nepochopili smysl tohoto mého psaní. Já vím, že ve světě se dá skoro všechno nějak vysvětlit a nebo alespoň rozložit na tak malé děje, že se přestaneme ptát. Jen se snažím ukázat, že vysvětlení samo nic nestírá z podivnosti a nesamozřejmosti, se kterou se ve světě setkávám. A taky vím, že mne může rozhoupat i vítr nebo vanutí Ducha.)

Proč to mám dělat,

ptali se mne občas kdysi moji malí synové, když jsem od nich něco požadoval, a nebo naopak, když jsem jim něco zapověděl. „Protože jsem to řekl“ – to jim muselo stačit. V samotné samozřejmosti poslechnout je důležité, že poslechnutí nenásleduje až poté, kdy si člověk takové poslechnutí dostatečně odůvodní. Mnohdy na vysvětlování není čas a někdy ani žádné vysvětlování nemusí přijít.

Zastánci ne-výchovy, kteří hledají pro všechno racionální argumenty, jako by byli slepí. Viděl jsem člověka, který na přechodu pro chodce přesvědčoval psa, aby šel dál, auta troubila a pes nešel. Ten řidič před přechodem asi přemýšlel, jestli má jít nakopnout toho psa a nebo jeho pána.

Mnozí lidé tvrdí, že konfliktům se dá předejít, když se daná situace, ke konfliktu směřující, dobře „zprocesuje“. Pokud se ale příčina konfliktu zakryje a rozmyje do „jiného diskursu“, připadá mi to jako selhání. Ne že by konflikt musel propuknout, ale tomu, že konfliktní situace jsou součástí života, bychom se neměli vyhýbat.

Leckdo si o mně myslí...

Leckdo, především ti, kterým říkám „liberálové“, si o mně myslí, že jsem konzervativce. Když si představím, co si pod slovem konzervativce představují, v duchu se směji. Leckdo si totiž o mně myslí, že jsem liberál, zejména konzervativní katolíci a tradicionalisti. Ještě jiní, nemnozí, si o mně myslí, že jsem postmodernista. Nemnozí proto, že jen málokdy ví, jaký je rozdíl mezi strukturalisty, modernisty a postmodernisty, liberály, levičáky atd. Postmodernistou jsem podle nemnohých proto, že se ptám na významová pole slov a nepracuji s pojmy, dělám si šoufky z Aristotela a Tomáše a neuznávám svatou definici zákona o vyloučení třetího a tvrdím, že vždy platí právě jen v umělém aristotelském rámci formalizovaných výpovědích o světě. Ve zkroceném světě „fyzis“, ve kterém se ale přestáváme cítit bezpečně. Hrozí totiž, že, v rámci špatně zkrocených významů řeči, tygři nezkcrocené skutečnosti sežerou své krotitele.

Leckdo se mně snaží zařadit, myslí si, že jsem tím nebo oním, jsem motorkářem, jeskyňářem, třeba i architektem – ano, jsem leccím, ale ne leckým. Nejsem proti tomu a nebo proti onomu, jen se snažím pojmenovávat a v rozhodujících chvílích se nechávám vést intuicí, naslouchám jí proto, že je to tak správné, a vím to proto, že jsem analytik a promýšlím mnohé, a snažím se vnímat. Přitom vím, že nejde o to si zdůvodňovat, co jsme proč udělali, ale ptám se, co udělat mám, aby to bylo tak, jak to má být.

Prearchitektura?

Rodí se. A její povaze lze vždy porozumět jen z části jako jakémukoli zrodu. Nic nepředchází tak, aby to uzavřelo budoucnost do nutnosti. To i v pohádkách přicházejí sudičky se svým určením nějakého nezměnitelného momentu v budoucím dění až po zrození samém.

To, čemu rozumíme jako možnému, co vidíme jako uskutečnitelné, i když to ve světě ještě není, to již v nějakém smyslu ve světě je. O tom by měla být architektura. Ale ta je zpravidla spojena se zadáním a objednávkou těch, kteří ničemu z toho nerozumí.

Jen když se sejde zvláštní konstelace zájmů lidí, jejich potenciálů a okolností, může se toto „možné“ (a zcela jinošské) prolomit do světa reálných staveb.

Nic lepšího o architektuře neumím napsat.

Dění? Proměňuje se to, co je (mnou) nezměnitelné.

Dění? Proměňuje se to, co je (mnou) nezměnitelné.

Ale to neznamená, že se na tom nemohu podílet.

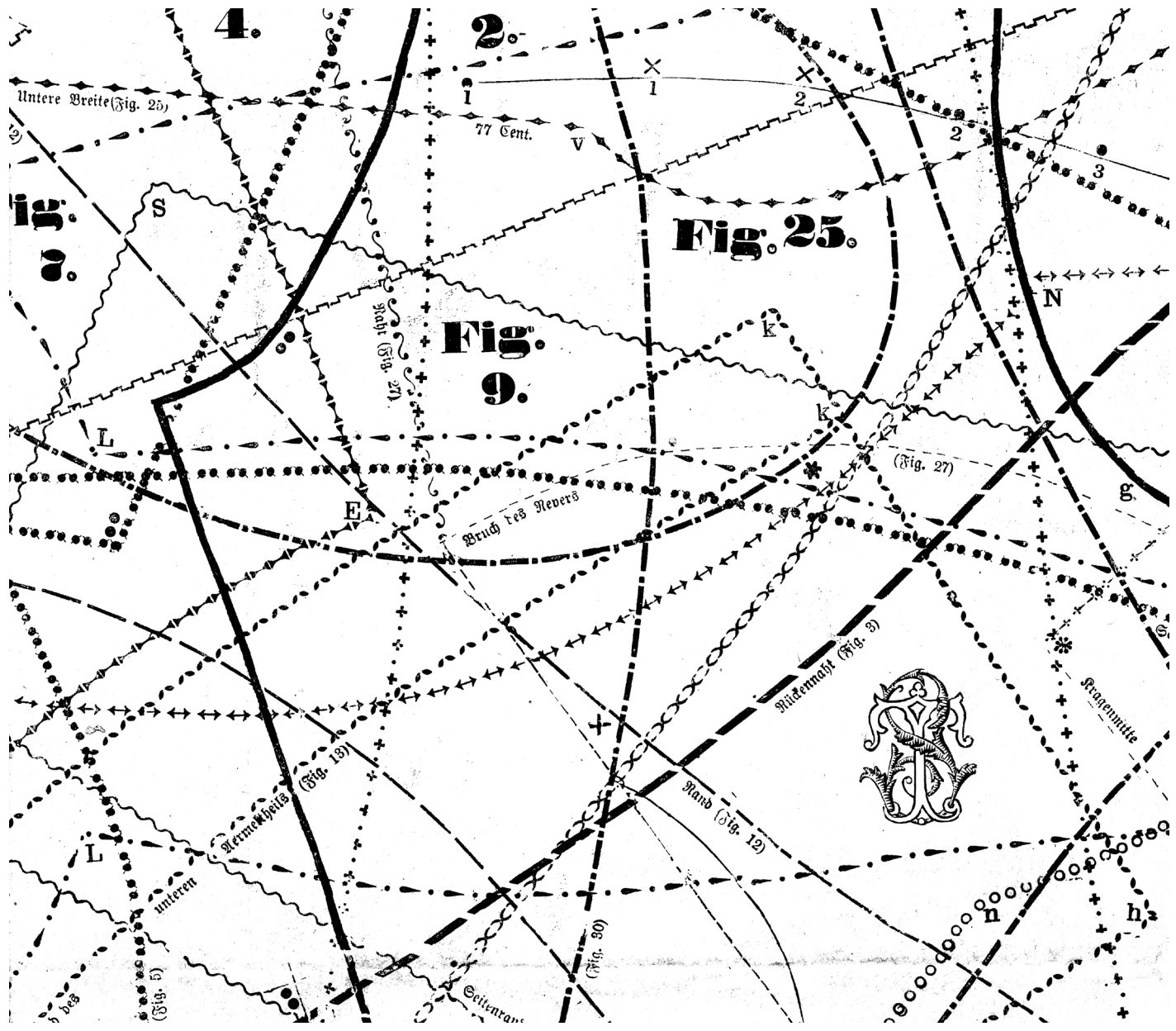

Fig. 25.

Fig. 9.

(Fig. 27)

Stiermühlweg (Fig. 13)

Hans (Fig. 12)

Müdenmühl (Fig. 9)

Stangenmitte

(Fig. 30)

Untere Breite (Fig. 25)

77 Cent.

Bruch des Hevers

unteren

Eilentrang

Avízo

K tisku je připravována nová kniha, novela „Já, Josef Egyptský“

Děkuji ti Bože, že můžu psát s důvěrou, že alespoň podle svého vědomí a svědomí nechávám zapisovat to, o čem jsem přesvědčen, že zapsáno být má. Moje odpovědnost spočívá v tom, aby mohli číst ti, kdo číst mohou a chtějí.

Potomci Jákoba, Izraele nemohou svými silami odejít z Egypta. Není to v lidských silách. Ale ty, Bože, můžeš poslat toho, který se nehodí k ničemu jinému, než aby vykonal to, co vykonal má. My, ujařmení lidé v E., nevíme, jak vyjít z pasti, ve které jsme uvízli díky svojí vlastní nerozhodnosti a pohodlnosti. My, ujařmení Egypta. Ale půjde to, a na faraonových vozech a na jeho vojsku se ukáže moc Hospodina, který vyvede ty, kdo se k němu znají z moci těch, kdo si myslí, že vládnou světu, že mají moc ve svých rukách.

Jeví se to jako blábol nějakého náboženského fanatika? Ne, je to docela obyčejné poučení z dějin. Jen nevíme, kolik desetiletí to bude trvat a je docela dobře možné, že se toho nedožijeme. Proč je tohle psaní v Možnosti? Protože uvádí knihu Já, Josef, ve které svoji životní pouť popisuje Josef Egyptský.

Je (mimo jiné) o bratrech, kteří zrazují, protože nesnáší Josefovou jinakost, je o Putifarovi, se kterým se naučí Josef myslet jako Egyptan, je o jistotě, že člověk má ve světě svoje poslání, ale může selhat, je o příslibu a Říši, ale také o lásce.

Jednou se stalo, že na našem sezení ke mně začal mluvit sám Faraon. „Přemýšlel jsem o tom, že Egyptská říše opakovaně přečkala období nájezdů a nestability. Ale nemáme od Boha příslib, jako máš ty, Josefe. Egyptská říše může zaniknout. Ale říše je vzor, říše je celek, ve kterém se dá žít. Dá se v ní žít, i když je dobrý rok, i když je špatný. Nenechává své obyvatele vlát ve větru dění bez opory. Říše dává lidem podmínky, aby mohli jednat s druhými. Ano, selhávají, ale mohou obstát. Stejně tak jedná Bůh s tebou a tvými bratry, kteří mají zaslíbení. A v posledku – kdo ví jak to s tím zaslíbením je. Jestli ty, Josefe, nepřinášíš zaslíbení i těm, kdo jsou ti bližší než tvoji bratři, kdo tě nezradili, neprodali.“

Byla to řeč, kterou nelze zapomenout. Zazněla jednou z úst Faraona a nyní z mých úst, když diktuji písarům. V krátkých Faraonových větách jsem nic nezměnil.

*Ztroskotat jsem na pobřeží, co nebylo k životu.
Ani jsem se nenadál a ztroskotání bylo tu
Nebylo to k ničemu
Viděl jsem se jako borec, teď všichni vidí ničemu*

Ne ne, tudy cesta nevede, skrze snadná, nabízející se slova, za chvíli by z toho byl melodram nebo nějaké moudro. Ztroskotání – jak jinak, kdyby to, co mne vykojilo, bylo k životu, nebylo by to ztroskotání, to by mne jen světa běh hodil trochu stranou. Na ztroskotání je důležité právě to, že nejvíc se nabízí na něj reagovat pořádným zaklením. Nic není jak má být, kur...

(Provedeno, jenže to se mi sem nechce psát.)

No a teď ještě otázka, v jakém smyslu nebylo k životu to, co jsem dělal před tím zasraným ztroskotáním.

Privilegia

Kdosi nazval můj dnešní příspěvek „analýza pojmů“.

Není mi nic tak vzdálené jako analýza pojmů, již proto, že jsem docela naježen vůči používání řeckého myšlení bez hlubšího porozumění tomu, co přineslo a co naopak zjednodušilo a tím i zatemnilo. Cítím se být žákem Sokratovým, ale ne toho Sokrata, kterého si „bral do úst“ Platon. Jsem žákem toho Sokrata, který se i přes Platonovy dezinterpretace jeví jako konzistentní člověk, jenž se skutečně ptal a nejen rozvíjel pasti na ty, kdo byli v myšlenkových konstrukcích za ním o jeden krok pozadu.

Nezajímají mne abstraktní pojmy, které jsou „čisté“. Abstraktní pojem je podle Řeků pes nebo člověk, ale já neznám žádného čistého psa a nebo čistého člověka. Jo, vím, co je vykoupáný pes, ale to je o něčem jiném. Jasně, když řeknu „pes“, můžu tím myslet jakéhokoli psa, ale i někoho nebo něco, co se psem má jen málo společného.

Pro mne je důležité významové pole slova pes. Můj šéf byl pes. To je důležité a vůbec tu není důležitý pojem psa. Ta věta (můj šéf byl pes) má svůj obsah, docela jasný a svým způsobem radikální, a pokud se se slovem „pes“ nenaučíme pracovat tak, že kašleme na pojmy, nikam se nedostaneme.

Zajímají mne významy. A proto jsem se především zajímal o význam slova privilegia. To, co je v mém chápání spojeno s tvorbou právních skutečností. Dnes by každý

schematicky uvažující blb vymyslel, že jde o doklad, že od počátku bylo právo svým způsobem „pozitivní“. A dokazoval by, že všechny přirozeně právní teorie práva stojí na vodě, protože privilegia vznikají výsostným aktem suveréna, toho, kdo má způsobilost k tomu vydávat právně závazná ustanovení. Jistě. Pokud se oni sami staví do role těchto suverénů, kdo mohou „dávat“ tomu a nebo onomu privilegia, pak by tu byla nějaká souvislost, ale ani tak tomu není. Pozitivně-právnicky myslící kreativci pseudo-práva vymýšlejí to, co by mělo platit pro všechny, a tváří se, že to je totéž. Jenže je to naopak: umí jen omezovat to, co je předmětem lidské svobody, a svoboda spočívá v různosti a nehomogenitě.

Stačí příklad. Pseudoprávo na „zdravou planetu“ znamená, že kdokoli může být omezován ve jménu „vyššího principu“ boje za zdravou planetu, samo sebou proti těm, kdo jsou označeni jako škodiči planety. Tak jednoduchá a samozřejmá věc jako je topení dřevem se tak může stát předmětem regulace a násilí vůči těm, kdo „nejsou kompatibilní“. Je tedy třeba postupovat proti těm, kdo nejsou v souladu s cílem veřejně vyhlášeného boje. Paradoxem dnešní doby je, že cosi jako privilegia (a základním privilegiem je nebýt označen jako škodič) dostávají ti, kdo drží hubu a krok.

Byla to nucená, hnusná a pro mne částečně i odporná odbočka, ale je třeba si vyjasnit hranice významového pole, ve kterém mluvíme o tom, jak vůbec chápat výsady. Výsady člověk dostává, ale to předpokládá, že platí nějaká pravidla, podle kterých je společnost strukturovaná a podle kterých ne každý má stejná práva. Výsada znamená, že mám víc práv než ten, kdo danou výsadu nemá. Že je to v rozporu s naší ústavou

a její součástí, listinou práv a svobod? No a? Celý svůj život, už do devadesátých let, jsem se neskrýval s tím, že nesouhlasím s tím, že v naší ústavě byla zakotvena vedoucí úloha KSČ. A dnes stejně tak mohu říci, že se neztotožňuji s tím, že k naší ústavě je přilepena listina práv a svobod, která zabraňuje tomu, aby se veřejně přiznalo to, co je dle mne samozřejmé, že totiž lidé si nejsou rovni. Tvrzení, že lidé si nejsou rovni, není žádným trestným činem ani přestoupením zákona. Mám právo nesouhlasit s listinou práv a svobod a kdybych ho neměl, stejně bych svoje přesvědčení nezměnil, jako jsem ho nezměnil za komunistů. A dokonce mám právo politicky působit tak, aby tato část naší ústavy byla změněna.

No vida, kam jsem se to dostal s tím, že jsem odmítl analýzu pojmů. Jde o něco jiného než pojmy. Jde o to, orientovat se v tom, co jsou významy – významy jednání, významy řečí, které se snaží zavádět a mást, významy, které se snaží vše, co jen jde, rozmýt do bezvýznamnosti.

Žijeme ve světě významů – a pokud si to nedáme vzít, snadno porozumíme i tomu, co to znamená privilegium a také výsada – je to cosi, na co nedosáhne každý.

Finito.

Privilegium je dáno tím, kdo má moc udělovat výsady. Ale výsady mohou i vzniknout. Výsada je cosi, na co nedosáhne každý, protože nedosáhne postavení, které je s výsadou spojeno.

Ale nezačnu od práva udělaného suverénem, protože na podrobnější odkrývání povahy privilegií není čas, budu pokračovat dál otázkami na slovo „výsady“. Domnívám

se totiž, že se skrze jeho významové pole dostaneme k blízkosti porozumění povaze privilegií lépe a rychleji než pomalou významovou archeologií.

Výsada je něco jiného než privilegium, jde o širší významové pole. Výsady (výsadní postavení) může mít někdo i bez příslušného aktu suveréna. (I když tady není hranice zcela přesná, v historii měla např. některá města výsadu „svobodného subjektu“ prostě proto, že se královská moc ustavila až poté, kdy už města danou pozici měla a suverén ji jen „potvrdil“ – viz např. Henri Pirenne Středověká města.) Ale nás především zajímá nástup modernity, kde se výsady spojí se společenským postavením, kterého lze dosáhnout různými způsoby. Zkusím popsat alespoň některé z nich – tak, abychom se mohli zabývat tím, které z těchto postupů jsou pro nás akceptovatelné proto, že se blíží k tomu, co jsou skutečná privilegia.

Velmi často je nástup nové doby ilustrován postavení Beethovena v prostředí šlechty – tedy společnosti, ve které jsou výsady složitě strukturovány podle postavení daného rodu. Ale Beethoven byl geniální skladatel a povýšeně se choval i k příslušníkům nejvyšších šlechtických rodů – okázale jim např. neuhýbal z cesty v zámeckých zahradách, kde ho hostili. Jeho postavení bylo výsadní. Porušoval závazný protokol, a bylo mu to pro jeho výsadní postavení tolerováno. Výsadní postavení zde znamená, že se nikdo nemohl postavit na jeho místo, nikdo ho v jeho genialitě nemohl nahradit.

Toto výsadní postavení mu nikdo neudělil, dorostl do něj. Pro mnohé je právě tohle historickým zlomem, začátkem novověku.

Výsadní v tomto smyslu znamená, že daná osoba (třeba i právnická) může dělat to, co by jiná osoba udělat nemohla – byla by společensky zavržena nebo dokonce tresána. Od této chvíle je společenský status definitivě vyřazen z pravidel daných skrze privilegia, ale společenské postavení „se získává“ na základě vlastní výjimečnosti. A stejně výjimečný jako Beethoven byl například (za všechny) Rotschild – skrze výsadní postavení v oboru půjčování peněz. Také on mohl porušovat protokol a nikomu se to nezdálo nepřiměřené.

S rozpadem strukturované stavovské společnosti a vzestupem osob, které se svým vlastním přičiněním dostávaly do výsadního postavení, jako by privilegia ztrácela na důležitosti, stávala se víceméně symbolickým znakem, který nemusel mít velký společenský význam.

Výsady jsou tím, co je v převážné míře spojeno s prestiží – ale prestiž má velmi proměnlivá kritéria. Dnes si pozici nesporně výsadní užívají hvězdy showbyznysu, sportovci (na úrovni gladiátorů), a postmoderní doba vytvořila celou skupinu, označenou jako VIP (very important person). Ale jakmile se změní společenské podmínky, jakmile

mediální hvězdy upadnou v zapomnění, jakmile sportovci začnou prohrávat... zmizí z „výsluní“. To je zajímavý obraz, jako by výsadní místo bylo přechodným místem „na slunci“. Je to místo, na které ostatní vidí a ke kterému vzhlíží.

K moderní době patří závist a na jejím rubu škodolibost, když někdo ze svého výsostného místa „spadne“ do bezvýznamnosti – a ani pes po něm neštěkne. Ba naopak, všichni se nad ním povýšeně uškebují.

Privilegia je také možno odejmout – důstojník může nosit šavli (poddůstojník nikoli), ale je možné, že důstojník bude degradován – a o svoje právo nosit šavli přijde. Je tu ale rozdíl – jde o formální proces, který vede k rozhodnutí, které má právní povahu, závaznost.

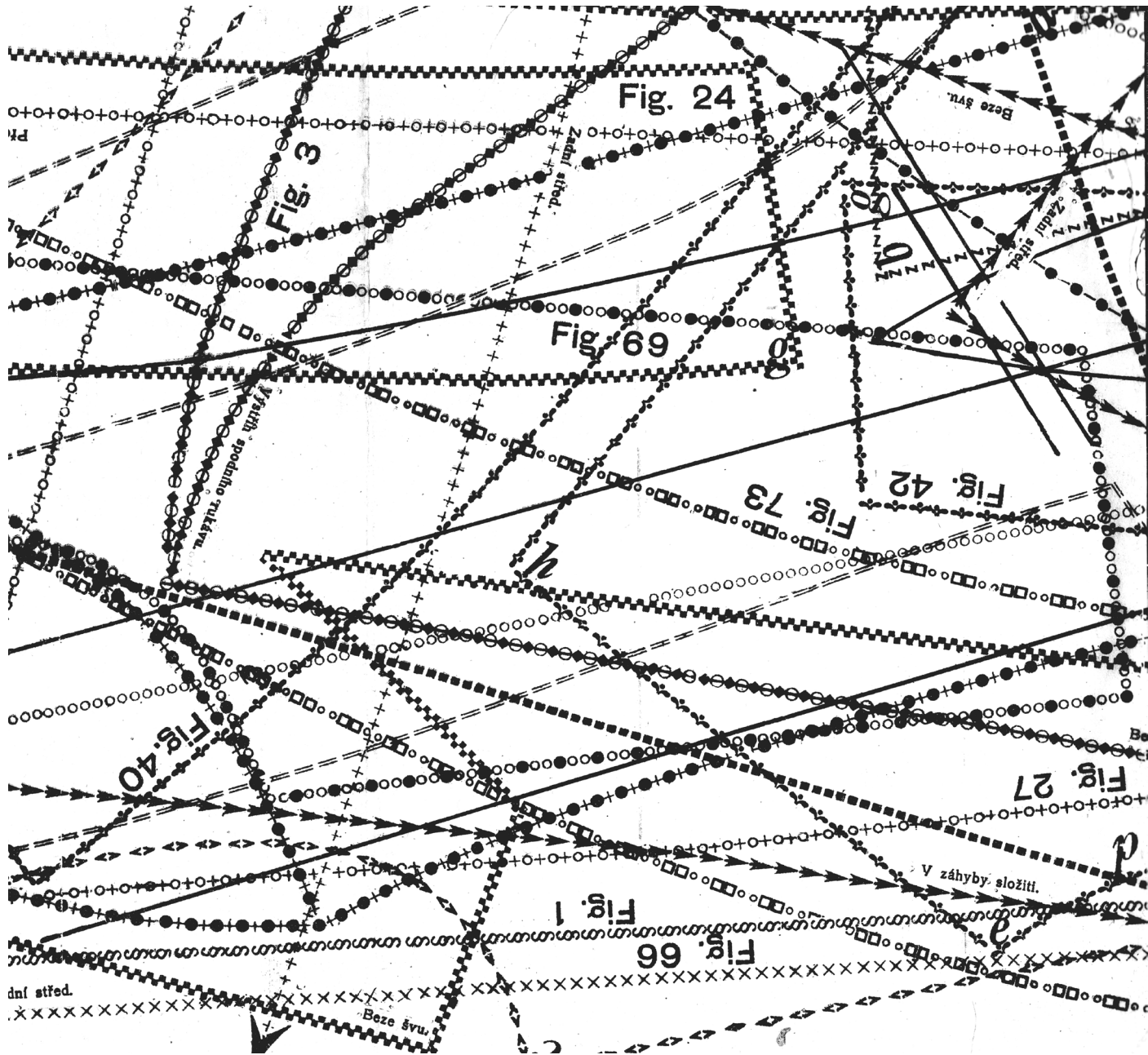
Moderní doba ale přinesla jedno zásadní pozitivum: Každý člověk je jiný a tím, že je vyvázan z pevných sociálních vazeb, nelze tuto jedinečnost člověka přehlédnout. Už to ho staví do výsadní polohy – nikdo jiný ho v jeho jedinečnosti nemůže zastoupit, nahradit. Záleží na situaci a na tom, jak on sám jedná. Tedy pokud přijmeme svoje postavení a svoji jedinečnost jako dar a jako cosi reálného, skutečného.

Právě v tom, co se má stát (co ode mne chce Bůh), mne v určitých chvílích mého života nemůže nikdo nahradit. Pokud porozumíme tomu, že každý člověk má svoje poslání, i my sami porozumíme, že i přes všechny problémy a obtíže je naše místo výsadní – pak je na tom každý z nás jako držitel nejvyššího privilegia. Takového, které nemůže udělit ani král. A je na každém, jestli se podle toho chová.

Mnozí o tom, že jejich místo může být takto radikálně výsadní, vůbec nechtějí vědět, a naopak, mnozí „chudí duchem“ jednají autenticky tak, že přijímají Boží vedení.

Někdo sní o společnosti, ve které by se výsady přidělovaly spravedlivě, shora, ve které by „být na výsluní“ bylo skutečně spojeno se zásluhami. Ale je to reálné?

/Zkrácený příspěvek, přednesený na monarchistické konferenci v květnu 2025/

Příloha

*Čtení úryvků z knihy Královna cínových vln,
proběhlo v rámci večera nakladatelství Nautilus v Buděnkách v březnu 2025*

Jo:

Vyvážán ze starostí o obživu jsem zanořen v čase přítomnosti. Do minulosti se neohlížím a budoucnost? Budoucnosti se otevírám, očekávám, snažím se rozpoznat to, co mi nabízí.

Vše, co mne s budoucím pojí, má jen pramálo společného s mým očekáváním, s mými přáními, plány. Ba dokonce ani nestačí být otevřen – je třeba vůle rozpoznávat to, co se nabízí, a to, co člověka svádí. Jak? Sám nevím. Jak často je to, co se nabízí, na jednu stranu darem a na druhou svodem. Ale to patří k budoucímu. Tato nezajištěnost někdy způsobuje nejistotu a nutnost se rychle rozhodnout, nebo lépe, stav, ve kterém jako by se naše vlastní rozhodování významně podílelo na budoucím. Rozhodování? Jde jen o to přitakat tam, kde jsme rozpoznali, a neptat se, zdali jsme na to či ono připraveni. A pokud jsme nerozeznali nebo se v rozeznávání mýlili? Selhali jsme?

Ja:

Leccos můžeme zmeškat, minout, nerozpoznat a až pozdě uvidíme, jak často je naše jednání vedeno naivními tužbami, i skrytými, nedokážeme se odpoutávat od toho, co se nám jeví jako samozřejmé a co se nám vnucuje v podobě plánů a očekávání postavených na zdánlivě samozřejmých předpokladech. Ale nejen to. Někdy dokážeme rozpoznat, co se nás hluboce týká, ale mýlit se přitom víc, než jsme schopni si představit.

Jo:

Příběhy se zdají být ucelené, pochopitelné, mají začátek a konec. Ale to je klam a ve své novele se pokouším, aby čtenář na tento klam ani při čtení nezapomínal. Aby na něj nezapomínal až do samotného konce. Čeho?

Ja:

Myslím, že se dozvíme, co bylo důležité, kdy jsme obstáli a kdy selhali, dozvíme se to až na konci. Nikoli na konci knihy, ale na konci svého života. Ale i v příběhu je možné uvidět část svého života jako celek svého druhu.

T:

Ve mně zcela neznámém městě jsem přerušil cestu, o které jsem si myslel, že má svůj docela dobře zdůvodněný cíl. Ukázalo se, že na vině je banální onemocnění, které bylo ve velmi krátké době vyléčeno – pokračovat v cestě ale pak pro mne již nemělo smysl. Snažil jsem se porozumět tomu, co mne sem přivedlo, ubytoval jsem se u přístavu. Chtěl jsem být blízko dění, spojeného s příplutím a odplutím lodí. Loď, která přiráží k molu – co může být zajímavější podívanou? Ano, nechtěl jsem se míjet s tím, co mi přinesl tehle nečekaný krok stranou.

Ocitl jsem se ve městě, které jsem neznal a kam jsem nesměřoval: není to v něčem otevřeně pro krok stranou? Není výpadek z pravidelnosti začátek něčeho, co se mě týká? Domnívám se, že není náhod – to jen jsme nerozpoznali, mnohdy proto, že jsme ještě neměli rozpoznat, ještě nenadešel správný čas.

Jo:

Byl jsem ze všeho okolo sebe vyvázán, zároveň uprostřed všeho toho dění i v pozici diváka, toho, kdo se dívá zvenčí. Mohl jsem být stejně tak někde jinde, ale byl jsem zde a to ne ze své vůle. Ale ze své vůle jsem zde zůstával a otevíral se tomuto místu a přítomnému času.

Ja:

Pozorování lidí je vlídnou činností, pro poučeného pozorovatele i bezpečnou, pozoruje-li tak, že to dané osoby nerozpoznají.

A stejně tak pozoruji i lidi na ulicích a v přístavu – ty, co se loudají a ty co si vykračují, ty, co spěchají a proplétají se mezi ostatními, ty, co se nesou i ty, co se šourají při zdi. Ty, co jsou obtíženi i ty, co jdou zlehka. Pouliční prodavači, to je téma samo pro sebe, a ještě zajímavější jsou námořníci, kteří se po dlouhé době mohou pohybovat ve městě, mezi domy a lidmi, často jsou jak utrženi ze řetězu, když mohou opustit palubu.

Jo:

Pozoruji lidi ve svém okolí rád, protože každý z nich v sobě nese nezměrné bohatství – jednak toho, co již bylo, ale to mne zajímá málo, stejně jako moje vlastní minulost. Zajímá mne především to, co z minulého se promítá do jejich aktuálního jednání a jak. Nejdůležitější však je pro mne, jak se lidé dívají, jak se otevírají; vidím, jak v každém okamžiku vstupují do toho, co nastává, jak se k čemu staví, jak se tváří, jak se pohybují a jak gestikulují, jak kráčí, jak si naccpávají dýmku a jak kouří (zpravidla velmi různě podle různých situací)

T:

A stejně tak pozoruji i lidi na ulicích a v přístavu – ty, co se loudají a ty co si vykračují, ty, co spěchají a proplétají se mezi ostatními, ty, co se nesou i ty, co se šourají při zdi. Ty, co jsou obtíženi i ty, co jdou zlehka. Pouliční prodavači, to je téma samo pro sebe, a ještě zajímavější jsou námořníci, kteří se po dlouhé době mohou pohybovat ve městě, mezi domy a lidmi, často jsou jak utrženi ze řetězu, když mohou opustit palubu.

Jo:

Dnes, jako již po několikáté za dobu mého pobytu, přijel parník plný lidí. Přístav se zalidnil všemi, kdo nabízeli své služby, po můstku vycházeli z lodi osoby za všech koutů světa, cestující lišící se bohatstvím, původem, oblečením. Každý z těch, kdo přicházeli po můstku z parníku, byl předmětem mého zájmu. Nosiči skládali zavazadla cestujících na molo, přijížděly fiakry, kam se zavazadla nakládala, všude byl ruch, shon, dohadování. Když proud cestujících poněkud polevil, z paluby na můstek vyšla mladá žena, které jsem si okamžitě všiml. Byla jiná než ostatní – ale ne proto, že by se nějak odlišovala, to ostatní se odlišovali od ní tím, jak reagovali na mimořádnou a vlastně sváteční situaci, po mnoha dnech na palubě lodi zcela změněnou. Ale ona byla jiná, jiná v sobě, ve své jistotě, v tom, co není třeba dávat na odiv.

Ja:

Loď jela asi zdaleka. Sledoval jsem proud cestujících vystupujících na břeh, byla zde k vidění pestrá škála tváří i oblečení ze všech koutů světa – ale ona jako by patřila právě tam, kde byla! Odkud byla a kam směřuje? Nedalo se to určit. Patřila teď a tady sem,

do přístavu v Toretu. Proč jsem měl právě nyní důvod vyslovit jméno místa, které pro mne doposud nebylo třeba pojmenovávat?

T:

Inu, to, co vypadá jako nenáhodné zřetězení událostí, se někdy ukáže jen jako dvě záhadně spletená oka, ale mám již dost zkušenosti s tím, že se na takový počátek řetězu mnohdy dá navázat v situacích, které nedovedeme předvídat.

Teď si dovolím čtení přerušit. Jak začíná příběh? Představením svého světa a toho, jak vnímám, co přichází a co se mě týká. A já nemohu prozradit nic z toho, co má čtenář postupně odkrývat. Takže dále jen torza, ze kterých nevyplyne nic, co by čtenáři mohlo zkazit radost z četby.

Jo:

„Dobrý den, pane kapitáne,“ řekl jsem a představil jsem se. „Náhoda tomu chtěla, že jsem se setkal s touto lodí a žádám vás, abych byl na její palubu přijat jako cestující.“ Poulil překvapeně oči, ale to byl můj záměr, začít tak, že to vůbec nedávalo smysl. Byl jsem tím, kdo určil směr hovoru. „A kam si myslíte, že pojedete, pokud vás pustím na palubu?“ V tom hlasu byl přezíravý výsměch. Vůbec mne na palubu vzít nechtěl, to jsem již věděl. „Pojedu tak, kam pojedete loď, to je jasné,“ řekl jsem a pokračoval tak ve své zdánlivé naivitě. „A nechcete se mne tedy zeptat, kam pojedete tato loď?“ Jeho jízlivost se stupňovala. „Ó nikoli, mne to vůbec nezajímá, nechci se vás na to ptát, cestoval bych s vámi tak měsíc, dva.“ Díval se na mne jako člověk, který konečně

pochoopil, že má před sebou nikoli blázna, ale někoho, kdo je zvyklý hrát, a v něm se také probudil hráč. Zaváhal. „Spíše bych očekával,“ pokračoval jsem, „že se vy mne zeptáte, kolik jsem ochoten za tuto cestu zaplatit.“

Ja:

Díval se na mne dlouho, pak si zapálil dýmku a řekl sumu, za kterou bych mohl dva měsíce cestovat v luxusním parníku. Zcela jistě se domníval, že mi tím vyrazí dech, a musím přiznat, že se mu to málem podařilo. Ale hrál jsem poker už mnohokrát a odvětil jsem bez mrknutí oka: „Já jsem věděl, že se dohodneme, dám vám tedy polovinu na začátku plavby a druhou polovinu po půli plavby. Do které kajuty se mám nastěhovat?“ Dlouze přemítal, překvapen, mocně tahal z dýmky, zahalil ho tabákový kouř. Pak zavolal na toho snědého hochu, který byl zároveň posluhou a pomocníkem kuchaře, a řekl mu: „Ukažte panu Harweyovi třetí kajutu.“

Jo:

Asi po dvou týdnech plavby se vysoko nad mořem na modrém nebi objevily tenké vlásky vysokých mraků, postupně houstly, až se z nich vytvořily vlny. Na rozdíl od těch, které se zmítaly na moři a houपालy s lodí, ale tyhle vlny stály, vysoko nad námi trčely nehybně na nebi podobné nějaké nevyslovené výhrůžce. I vítr se ztišil, pluli jsme pomaleji. Přišel ke mně Buttler, všiml si, jak sleduji oblohu, řekl: „Pane Harwey, tohohle se nemusíte bát, zítra se počasí na pár dní trochu zkaží, ale nebude to nic, co by ohrožovalo tuto loď, je dobře stavěná.“

Ja:

Pokusil jsem se od něj vyzvědět něco o historii lodi, ale Buttler se jen podivně usmál, napůl zašklebil:

Jo:

„Shodou okolností teď tato loď jede domů, byla postavena v Tous. Ale doporučuji vám, abyste se zdržel podobných otázek, zejména však před kapitánem.“ Věděl jsem své a po rozhovorech s kapitánem jsem nikterak netoužil. V té chvíli se otevřely dveře kapitánské kajuty a Geuz zamířil přímo k nám. „Bojíte se přicházející bouře?“ obrátil se na mě, aniž by mne oslovil, ale to jsem ani neočekával. Ani on nečekal na odpověď, tázavě se podíval na mne a pak na Buttlera: „Nalézáte společné zájmy? Nic nebude, zvednou se vlny a pojedeme trochu rychleji, budeme muset pít přímo z lahví, aby se nám nevyléval rum ze sklenic.“ Sledoval, jak reaguji na jeho vtip, ale odpověděl jsem klidně: „Pan Buttler již mne ujistil, že se počasí příliš nezkaží, a na vlny jsem zvyklý, již jsem na lodích cestoval.“

Ja:

Ostatně co má smysl a co nemá? Jak často převládá v našem jednání pouhá účelovost, chtění, jsme malověrní, příliš zasazení v tom, co nedovedeme nahlédnout z odstupu. Jak jsem se osvitl v této situaci? Copak od toho, co staví náš život na hlavu, můžeme mít odstup? Rozumné se nám jeví jen to, co očekáváme, a to neuchopitelné? Jak často vytěšňujeme cokoli, co neumíme racionálně vyložit a co je pro nás mnohdy důležitější než každodenní pravidelnosti...

Volně: alespoň jeden rozhovor, ze kterého se také nic o příběhu neprozradí

Jo: Daisy se mnou během toho dne ještě jednou zapředla hovor, z něhož jsem si svůj první dojem o ni jen potvrdil.

T: „Vy jste nám o své cestě neřekl všechno,“

Jo: Obrátila se na mne svým osamělým a o to výraznějším okem. Pokračovala po chvíli mého mlčení,

T: „Nevím, ale myslím, že na vás poznám, pokud se nějaké věci vyhýbáte nebo ji tajíte.“

Jo: Překvapovala mne. „Ano, milé děvče, v tom s vámi souhlasím a jsem rád, že jste jedna z těch, kdo o tom dokážou mluvit. Ale hlavně: jde o to přitom takové věci správně zařadit do svého života. Někteří totiž až příliš dají na to, co vnímají, ale nedovedou to spojit s životem mezi druhými.“

Připadalo mi, že je nesmyslné takto mluvit s prostou dívkou, ale intuice mne vedla dobře. Podívala se na mne tak, že její oko jako by spočívalo nikoli na tváři, ale za ní.

T: „Víte, tohle mne trápilo od mala. Jak často jsem viděla a slyšela věci, které ostatní neviděli a neslyšeli, nerozuměli mi. Ale mám lidi ráda, i když jim mnoho z toho, co vidím, nemohu sdělit.“

Jo: Daisy jsem neoklamal.. Když jsem vyšel ven, nemohl jsem se jí vyhnout:

T: Pane Harwey, vás se ten příběh týkal mnohem víc, než jste chtěl dát najevo.“

Jo: Dívala se do temných vln a já si uvědomil, že již nemá zavázanou hlavu, byl jsem rád, že pokračovala, odvrácená ode mne:

T: „A já vím, že mi neřeknete všechno. Je to škoda, nechala bych si to pro sebe.“

Jo: Mlčel jsem snad až příliš dlouho. „Daisy, jste ještě mladá, lidé mají k sobě navzájem daleko, a abych vám mohl cokoli vysvětlit, musela byste znát příliš mnoho věcí z mého života.“ Pohlédla na mne a oddechl jsem si, protože i přes sporé osvětlení lodi jsem rozpoznal, že její oči byly stále jasné. Vyrovnaně a s neztenčenou vitalitou pronesla:

T: Nesete v sobě nějaké tajemství a je na vás, jestli do něj dáte někomu nahlédnout nebo ne.

Krátká pauza

T: „Pane Harwey, vím, že mezi lidmi je velká vzdálenost, jak jste říkal. Ale jsem přesvědčena, že to v některých situacích neplatí.

Jo: Ano, neřekl jsem vám všechno,“ promluvil jsem smířlivě. „Ale jistě se najde příležitost, až dojedeme do Tous.“

Ja:

Zůstal jsem stát a nevěděl jsem nic. Je to všechno jen špatný vtip? Jsem ošálen, klamán, podváděn někým, kdo tahá osobami jako figurkami na šachovnici?, blesklo mi hlavou. NE, ozvalo se ve mně silně. Všechno, co zažíváme, má svůj smysl, i když to bolí a vypadá to jako výsměch. Za to vše, čím se tak trápím, může moje zbytečná nedočkavost. Nic není tak přímočaré, jak se to nabízí, nic není tak prvoplánové. A dnešní večer ještě neskončil. Nalezl jsem znovu svoji rovnováhu a vykročil.

Jo:

kouřil jsem pomalu, nespěchal, vychutnával si tu chvíli a zpomalil běh svých myšlenek. Mnozí si myslí, že je důležité se soustředit, že právě to je stav, při kterém jsou nejvíc sami sebou. Ano, někdy je dobré zaměřit se v myšlenkách tím nebo oním směrem, někam nasměrovat svoje myšlení – to je pro mnohé běžný výkon – vyhlédnout si cíl a zacílit, to je projev naší vůle. Tak se často sice nemíneme cílem, který jsme si sami zvolili, ale selžeme v něčem daleko významnějším! Když kouřím, nechci se soustředit, naopak zcela vnímám vše, čeho jsem účasten, jako bych byl prázdný, otevřený pro to, co přichází. Ale teď jsem kouřil, kouřil jsem doutník jemně kořeněné, temné chuti a byla to zvláštní chvíle.

Ja:

Porušuji tím jeden ze svých zvyků – o kouření se nevypráví. Kouřit doutník znamená otevřít se, vdechovat a vydechovat něco, co nás pojí se světem, co má v sobě oheň, otevřít se tomu, co nás přesahuje. Již jednou jsem se při vyprávění tohoto příběhu

zmínil o svém kouření: To loď vyjížděla z přístavu a kouř mého doutníku jako by v nedočkavosti spěchal před její čnělkou. Teď se zastavil a poklidně stoupá nad terasu a k modré obloze. Jsem na místě? Čeho?

Jistě se najde příležitost, aby si přítomní přečetli o tom, jak se dál otevíraly příležitosti, ale o tom zase nemůžeme nic prozradit. Tak alespoň jedno vyznání severu. V zemích na jihu jsou lidé ochuzeni o soumraky, a to je jeden ze závěrů knihy:

Jo:

Přicházel soumrak a voda v přístavu měnila svoji barvu, v cínových vlnách se odrážely jen bludné barvy fialovějící oblohy. Vzpomněl jsem si na vyprávění starého námořníka na Mariel.

Obloha sama pak jako by byla na samém západním obzoru prozářena dalekým požárem, který osvětloval těžké tmavé mraky z jejich spodní strany. Ano, takové propadání moře do temnoty, takové ztěžknutí vln je možné prožít jen tady, na severu.

Temné valéry, těžko uvěřitelné přechody matných barev, ve kterých chyběla jakákoli zářivost, mne provázely ulicemi, ve kterých se rozžíhalo teplé světlo lamp.

